

10. daganatok II.

ADENOMA

Mirigyekben keletkező, vagy mirigylumeneket formáló jóindulatú daganat; termelhet mucint, hormont, stb.

Előfordul

- vastagbélben, végbélben
- parotisban
- petefészekben
- emlőben
- belső elválasztású mirigyekben
- májban, vesében

Colorectalis adenoma (részletesen a 2. félévben)

- A daganatos mirigyek exophyticus növedéket képeznek
- Két gyakori variáns: a makroszkóposan kocsányos polip szövetileg tubularis adenoma; a széles alapú, bolyhos növedék pedig villosus adenoma
- A **mirigyekben dysplasia!!!** ⇒ **adenocarcinomába mehet át**. A cc kockázata a daganat méretétől és a dysplasia súlyosságától függ (≥ 4 cm: az esetek 40%-ában invazív adenocarcinoma látómezők)
- Jobbára tünetmentes; esetenként véres székletet okoz

Parotisban pleiomorph adenoma (vegyes daganat)

- Parenchyma: myoepithelialis és ductalis sejtek proliferációja
- Stroma: myxoid, porcos differenciáció létrejöhet benne
- Nehéz az eltávolítása; ügyelni kell a n. facialis ágaira

Petefészek adenoma (részletesen a 2. félévben)

- A petevezető fimbriális végének a hámból, máskor kis corticális cysta hámból indul ki
- Makro: tömlős szerkezetű (cystadenoma)
- A cystabennék alapján lehet serosus: cystadenoma serosum; FM: csillós hengerhámsejtek (mint a méhkürtben), ill. mucinosus: cystadenoma mucinosum; FM: nyáktermelő hámsejtek (mint az endocervixben)
- Mindkét adenomának van malignus párja ⇒ cystadenocarcinoma serosum, ill. cystadenocarcinoma mucinosum

Fibroadenoma mammae

- Fiatal nőkben gyakori; az intralobularis stromából indul ki, a stromasejtek növekedési faktorokat termelnek, a ductushámsejtek szaporulatát idézik elő
- Makro: 1-10 cm, tokos, tömött
- FM: fibroblastos stroma, elongált ductusok

Adenoma endocrin mirigyekben

Hormontermelő, ill. „néma” tumorok. Nevüket a termelt hormon vagy a szöveti megjelenés alapján kapják

- Pancreas: insulinoma, glucagonoma, stb.
- Thyroidea: follicularis adenoma ⇒ okozhat hyperthyreosist
- Hypophysis elülső lebeny: prolactinoma, ACTH-termelő adenoma, néma adenoma, stb. Utóbbi nagyra nőhet, hirtelen bevérézhet ⇒ liquor stop ⇒ liquornyomás heveny fokozódása ⇒ halál

CARCINOMÁK

Görög: „karkinos” – rák; az állat lábai az infiltráló daganatsejtekfészkek alkotta nyúlványokra utalnak

Általános jellegzetességek

- A daganatos sejtek a kapcsoló struktúráikat megőrzik és sejtfészkeket képeznek; a fészkek és a stroma elkülönülnek (a carcinomák röviden fészkes szerkezetűek)
- Cytokeratin intermedier filamentumok elleni antitestekkel az egyes hámtípusok azonosíthatók, pl. CK 7+: húgyutak, CK 20+: tápcsatorna. Metastaticus carcinoma cytokeratin profilja segít a primer tumor megtalálásában
- Ha a cc-s sejtek sok növekedési faktort termelnek, a stroma kollagénrostban gazdaggá válik (desmoplasia jelensége): rostos rák vagy scirrhus
- Desmoplasias carcinoma gyakori a gyomorban („csőgyomor; linitis plastica”), az emlőben, az epeutakban

Carcinomák fontosabb szöveti típusai

- Mirigyhámból/hengerhámból: adenocarcinoma
- Laphámból: cc. planocellulare
- Urotheliumból: cc. urotheliale
- Emlőben a két leggyakoribb carcinoma az invazív ductalis cc és az invazív lobularis cc
- Anaplasias rákok: kissejtes hörgőrák - a hörgőnyálkahártya neuroendocrín sejteiből indul ki; nagysejtes tüdőrák
- Parenchymás szervek sejteiből: hepatocellularis cc - májrák, vesesejtes cc - veserák

MIRIGYHÁMBÓL KIINDULÓ RÁK: ADENOCARCINOMA

Atypusos mirigyeket képez, a differenciáltság megállapítása a lumenképzés mértéke szerint történik

- Jól differenciált: tubularis, ill. acinaris szerkezet
- Közepesen differenciált: cribriformis (colon, prostata), ill. papillaris (thyroidea, bronchus, ovarium)
- Rosszul differenciált: solid (tömör) fészkek

Nyáktermelés adenocarcinomában

- Mucinosus adenocarcinoma: vastagbélben - nyák a daganatos mirigyek lumenében, és ruptura révén a bélfalban (gelatinosus küllem), rosszabb prognózisú, mint a nem-mucinosus vastagbél adenocarcinoma
- Pecsétyűrűsejtes (sigillocellularis) carcinoma: leggyakoribb a gyomorban; desmoplasias; makroszkóposan csőgyomrot hoz létre; a szervezet egyik legrosszabb indultatú daganata
- Mucinosus cystadenocarcinoma: petefészekben

10. daganatok II.

LAPHÁMRÁK

Megelőző: dysplasia $\Rightarrow$ cc in situ $\Rightarrow$ invazív cc

Előfordul:

- Bőrön
- Réteges laphámmal fedett nyálkahártyán: ajak, szájüreg, garat, nyelőcső, stb.
- Hengerhámmal fedett nyálkahártyán: hörgő, méhnyak; ilyenkor a hengerhám helyén dysplasiás laphám $\Rightarrow$ cc

Szöveti jellegzetességei

Elszarusodó

- Jól differenciált - elszarusodás szarugyöngyök formájában; kapcsoló hidak (tonofilamentumok)
- Közepesen differenciált - az elszarusodás csökken
- Rosszul differenciált - elszarusodás alig, csak dyskeratotikus sejtek látszanak, a kapcsoló hidak gyéren fejlettek

El nem szarusodó

A bőr laphámrákja - carcinoma planocellulare cutis

- Idősekben, napfénynek kitett helyen, pl. arcon
- Lassan növekszik
- Jól differenciált
- Regionális nyacs áttét későn
- Kedvező kimenetel

Speciális bőrrák: basalis sejtes carcinoma (basalioma)

- A szervezet leggyakoribb daganata, semimalignus
- Napfény daganatkeltő hatása
- Idősekben; az arcon a szem és az orr körül
- Kifehéyesedik - ulcus rodens (kúszófekély)
- FM: az epidermis basalis rétegéhez hasonlít

Nyálkahártyák laphámrákja

- Gyors növekedés
- Közepesen vagy rosszul differenciált
- Submucosa dús nyirokérhálózata miatt hamar regionális nyacs áttétek, pl. nyelőcsőrákban
- Rossz prognózis

Garat- és ornyálkahártyából kiinduló carcinoma: nasopharyngeális carcinoma

1) Elszarusodó laphámrák

- EBV genom $\emptyset$
- Sugárrezisztens

2) Jól differenciált el nem szarusodó laphámrák

- EBV genom +

3) Rosszul differenciált el nem szarusodó laphámrák

- EBV genom+
- A stromában lymphocytás beszűrődés
- Hamar nyirokcsomó áttétek
- Sugárérzékeny

Laphámrák a szájüregben

El nem szarusodó laphámrák

- Etiológia: HPV genom +
- Kiindulási hely: tonsilla, a nyelv basisa
- Jobb túlélés

Elszarusodó laphámrák

- Etiológia: dohányzás, alkoholfogyasztás
- Kiindulási hely: a tonsilla és a nyelv bázisa kivételével bárhol a szájüregben
- Rosszabb túlélés